

B 5L.118

Sarkadi Imre

Elveszett paradicsom

Katona József Színház Kecskemét
1964-65

Ara: 2 Ft

Készült 1500 példányban 1 (A/5) iv terjedelemben
az MNOSZ 5601—59. és 5602—55. sz. szabványok szerint
Szerkesztette: Siklós Olga

64. 4742 BNYV Kecskemét — F. k.: Nádasdy Ferencné

A címlapon szereplő rajz Boros Miklós munkája.

SARKADI IMRE

ELVESZETT PARADICSOM

Dráma 2 részben

Szereplők:

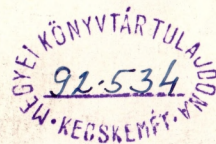
Sebők Imre tanár	PERÉNYI LÁSZLÓ ✓
Marosi János	JÁNOKY SÁNDOR ✓
	Jászai-díjas
Zoltán	KONCZ GÁBOR ✓
Gábor	MAJOR PÁL ✓
Jóska	MEZEY LAJOS ✓
Zsófi néni	BORBÍRÓ ANDREA ✓
Mira	AGÁRDY ILONA ✓
	SZEGEDI ERIKA ✓
Éva	BALOGH RÓZSA ✓
Klári	BEGE MARGIT ✓
Sofőr	FORRÓ PÁL ✓

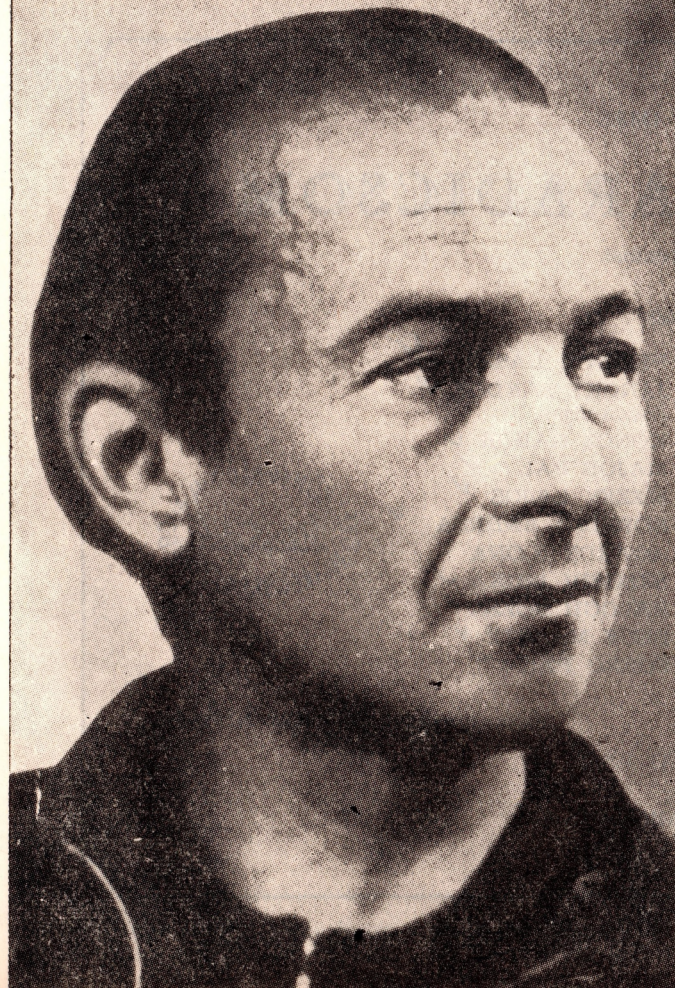
Díszlettervező: BORCSA ISTVÁN

Jelmeztervező: MÁRTON ALADÁR

Zene: RÓNAI PÁL

Rendező: UDVAROS BÉLA

SARKADI IMRE

Már több mint három esztendeje annak, hogy tragikus körülmények között hunyt el nagy eredményeket felmutató, de még többre hivatott kitűnő írónk, Sarkadi Imre. Megszakadt magasba ívelő munkáinak, drámáinak, regényeinek sora, de így, egy fél élet-pálya summájából, műveinek fájdalmasan abamaradt sorozatából is kiteljesedik írói arca, nagy íróink sorába kívánczó egyénisége. Szenvedély és őszinteség — ezek életének és írásművészetének alapvonásai. Felelősség-érzet és igazságkeresés, olyan hőfokon és szenvedéllyel, ami egy életet kér áldozatul.

Ahhoz a nemzedékhez tartozott, amelyik a második világháború alatt érett felnőtté. A megpróbáltatásokra, a borzalmakra vagy éppen mások keserű, esetleg cinikus tehetetlenségére nyitotta először írói meglátással a szemét. Hamarérlelő, sok lidércet, sok terhet magával hurcoló útravaló volt ennek a nemzedéknek az öröksége. És amikor ezek az 1945-ben oly fiatalok, de már felnőtté érettek belevetették magukat az élet mélyébe, mindenre elegendő erőt érezve magukban — akkor ott volt közöttük Sarkadi Imre. Fáradhatatlanul és szenvedélyes lobogással. Azzal az érzéssel, mely képesnek látszik minden igazságtalanság jóvátételére, minden baj és bánat felkutatására és kigyógyítására.

Az író szakadatlanul járta az országot, nem kerülte el semmi figyelő tekintetét, és megírta, amit látott, amit teremtő ereje művészi alkotással dolgozott fel benne. Akkor még nem autó vitt el az ország távoli szögleibe: nemegyszer vonattal utazott, hogy egyszerre legyen mindenütt és egyszerre lásson mindent. Az újságot, aminek munkatársa volt, sokszor legnagyobb részét ő írta: mindig volt miről írnia. Nem kívülről szemlélte, ami elébe tárult, annak belső lényegét látta meg és azt vette írói bonckébe alá. S bár nagyon gyorsan is tudott alkotni, az alkotás fájdalma, az igazságkeresés gyöttrődése mindig megviselte.

Volt tanyasi tanító az Alföldön és volt gyári munkás is — az embereket akarta megismerni. Nem az íróasztal hűvös távolságából, hanem közlelő, a munka, az élet forróságában. Szertelen volt, tékozló, a hite mindig magas lánggal lobogott. Utolsó műveiben, megkezdett, félbehagyott írásaiban keresnénk a választ magatartására, a nyitját ennek a mindig kutató, korának emberségét és hibáit egyszerre felmérő alkatnak.

Sokan éppen az *Elveszett paradicsom* Sebők Zoltánjában keresik lelkének, egyéniségének kulcsát. A bűn és bűnhődés problémája gyötri a hőst, ennek megoldására kényszerül. Az akaratlan bűn, a jóhiszemű, a jó szándékkal elkövetett, ami megsemmisí-

teni látszik körülöttünk felépített világunkat, és most ránk vár a feladat, hogy kiengeszteljük a megsértett igazságot.

Sikerül-e, sikerülhet-e ez a kiengesztelés, aminek még a módját sem tudjuk, azt sem, miképpen készülhetünk fel rá. Az első reagálás a menekülésé, ösztönszerű, ősi mozdulattal a büntetés elől, de hiszen a büntetés és a bűnhődés nem azonos. A bűnhődés bennünk rejtezik, ezt vállalnunk kell, napfényre kell hoznunk. Megbírkózni a szegénnyel, a kitaszítottsággal, időt, munkát és a lélek marcangolását vállalni, míg ki nem tisztul előttünk újra a kép és fel nem épül újra az, ami összeomlott.

Csak hogy bírja-e ezt egy emberi lélek? Mely nem állt készen a csapásra: arra, hogy álmái összeomlanak és romjai alá temetik őt. Bírja-e a helytállást, a felemelkedést, a vezeklés után a munka folytatását, amikor a lélek kódének tisztulása olyan reménytelenül távolinak látszik, mintha azt egy emberélet elatt el sem lehetne érni?

Ez a kérdés a magva Sarkadi Imre utolsó színpadi művének, az *Elveszett paradicsom*-nak. Hogy vissza lehet-e nyerni a paradicsomot, mely elveszettnek látszik? És méltó-e rá a hős, az ember, hogy visszanyerje?

Siklós Olga

Az évad első darabjában három új tagunk mutatkozik be: AGÁRDY ILONA, KONCZ GÁBOR és SZEGEDI ERIKA. Mindhárman tavaly, illetve az idén végezték a főiskolát. Fiatalok, tele lelkesedéssel, hittel. Szeptemberben megérkezve első örömük a szép, gondozott színház-épületnek szült, a második a város és a színház kapcsolatának. Már az első napon úgy érezték, hogy Kecskeméten jó színésznek lenni, eredményeket lehet elérni és szeretetet kapni a közönségtől.

AGÁRDY ILONA már főiskolás korában filmezett, főszerepet játszott a Pesti háztetők és a Mindennap élünk című filmekben.

„De az igazi élmény a színházi közönséggel való találkozás volt — vallja. — Először Németh László: A két Bolyai című drámájában léptem színpadra. Ezt még három nagyon szép szerep követte a Nemzeti Színház együttesében. A diploma elnyerése után — bár a színház híre után Kecskemét tetszett volna a legjobban — Győrbe kerültem. De egy év késéssel mégis csak ideérkeztem. S mindjárt egy ilyen szép szereppel, a magyar drámairodalom egyik legszebb nőalakjával, Mirával mutatkozhatom be a közönségnek. Nagyon sokat várok ettől az esztendő-től: sok munkát amelyet olyan légkörben végezhetek, amilyenről a főiskolán annyi lelkesedéssel beszéltünk. Azt hiszem, itt otthonra talál a lelkesedés, a művészi alázat, a színpadszeretet.”

SZEGEDI ERIKÁT első szerződése köti a Katona József Színházhoz — és családi kapcsolatok Kecskeméthez. Első szerződés, de nem először van színpadon. Filmjeit jól ismerjük: Nap-pali sötétség, Utolsó előtti ember, tv-játékok jelzik eddigi sikereit. S ha azt kérdezzük, mit szeret játszani, a felelet: mindent. Szép hangja van, szívesen játszik zenés darabban, szeret táncolni. Most, az első szereppel, lírai, drámai adottságait bonthatja ki, legközelebb talán mint „operettszínész”-vel találkozunk vele.

KONCZ GÁBOR, ha eljátszott szerepeit tekintjük, már „öreg”-nek számít, pedig ő is **csak** 1963-ban kapta meg a színészdiplomát. Őt film-ben játszott főszerepet, a Germinal-beli aiakításáért elnyerte a filmkritikusok díját. Játzott a tv-ben is, és első színészi évének merlegén Miskolcon olyan szerepek vannak, mint az Othelló Jago-ja és egy Cocteau-darab főszerepe. Vibráló, szenvedélyes egyéniség, keresi az útját, a kifejezés módjait, mindig lázas és izgatott, mert nemcsak sikerekre vágyik, de ennél többre is: korának hőseit eljátszani úgy, hogy azokat ne csak lássa, de érezze is a közönség.

A Katona József Színház igazi művészi otthona minden fiatalnak, és ehhez a legnagyobb segítséget a közönség adja.

AGÁRDY ILONA

KONCZ GÁBOR

SZEGEDI ERIKA

Évek óta nemes hagyománya színházunknak, hogy az új évadot klasszikus magyar drámával nyitja meg. Ezúttal látszólag eltér a hagyománytól. Egy néhány éve tragikus körülmények között elhalt fiatal magyar drámaíró, Sarkadi Imre utolsó drámájával, az „Elveszett paradicsom”-mal nyitjuk meg az idei ünnepi évadot, amelyben hazánk felszabadulásának huszadik évfordulóját fogjuk ünnepelni.

Az „Elveszett paradicsom” írója nem olyan tiszta, világos, egyértelműen konstruktív, mint Katona, Madách és Vörösmarty voltak az elmúlt években. Egyik méltatója szerint Sarkadi kegyetlen író volt, aki önmagával viaskodva, mint pusztai vándor a viperamarást, eleven húsából, saját fogával próbálja kioperálni lelke mérgeit,

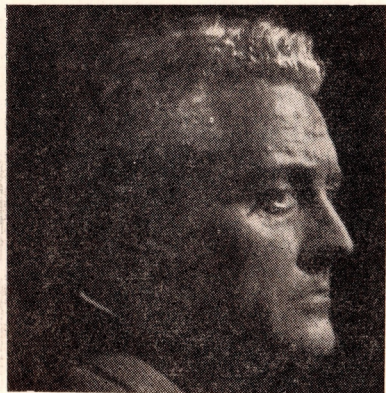
a kiéltséget, a céltalanságot, a csömört. Legjobb írásait szinte kitépte önmagából. A torzó életmű utolsó drámájának is ilyen hőse van.

Doktor Sebők Zoltán fiatalon is szép sikert ért, mégis kiábrándult agysebész életének tragikus pontjához érkezik. Tiltott műtétet hajít végre egy asszonyon, a szeretőjén, aki ebbe belehal. Hazamenekül idős apjához, elbúcsúzik tőle és az élettől. Úgy érzi: vége, nincs tovább. Ekkor és itt találkozik a tiszta lelkű, életvidám Mirával. Igazi szerelemre lobban — életében talán először! — a paradicsomi boldogság szivárványfénye csillan fel előtte. Zoltán azonban úgy érzi, számára már nincs boldogság, a szivárvány csak délibáb, elveszett paradicsom. A szerelmes, fiatal Mira és a bölcs öreg apa állnak mellette, próbálják visszarántani a kiábrándultság örvényéből.

A dráma és annak hőse, Sebők Zoltán, ugyanazokkal az ellentmondásokkal terhes, mint magának Sarkadinak az élete. Egyik oldalon az élet szépségét és értelmét hívó Mira, és a permanens fejlődést valló öreg Sebők áll, másik oldalon a cinikus Zoltán. E három ember drámájában egy új formájú, de régi tartalmú polgári életérzés fölött mondja ki ítéletét az író.

Mi, akik az előadást létrehoztuk, hiszünk az élet értelmében, a fejlődésben, a küzdelem szépségében, s végül e dráma művészi erejében. Ezt a hitünket próbáltuk kifejezni az előadás megalkotásában.

Udvaros Sándor

PERÉNYI LÁSZLÓ

BEGE MARGIT

JÁNOKY SÁNDOR

Az Elveszett paradicsom kritikáiból

„Sarkadi Imre posztumusz darabja különleges színházi élmény. Ülünk a nézőtéren, a homályban, s az író három órán át játszott velünk: a legszemélyesebb, legáltalánosabb kérdések között forgatott, élet és halál, hit és hitetlenség, megnyugvás és kételkedés között — ültünk a nézőtéren és láttuk a nagy kontrasztot, egy mai öregember dolgos, szép nyugalját, meg egy „rég” modern fiatal ziháló, riadt kapkodásait; a Paradicsomot láttuk, amelyből nem tiltanak ki senkit, de amelyből sokszor magunkat zárjuk ki —, ültünk a nézőtéren, és hallgattuk a szereplőket, a színészeket s az író, igen, leginkább Sarkadit, aki a színpadon vallott önmagáról...

Galsai Pongrácz

„A darab ragyog, szinte izgalmasan, az őszinte vallomástól, és az előadás megtelítődött a drámaiság feszültségeivel; a dráma igényességének és a bemutató színvonalának harmóniája meghozta a színház számára a nagy sikert és a közönség részére a nagy élményt.”

Simon Gy. Ferenc

„Mirában a felszabadulás utáni magyar drámairodalom legszebb, legköltőibb nőalakját rajzolja meg Sarkadi, egy kitűnő alakításra alkalmat adó, poétikus szépségű, igazi drámai szerepet. Tudatosan egy kicsit tündériessé is eszményíti, jelképezve, hogy Mira és Zoltán konfliktusában nemcsak férfi és nő kapcsolatáról, szerelméről van szó. Mira az érette élni, harcolni érdemes eszményt, lelkesedést, a boldogságot, az édent jelenti és jelenthetné Zoltán számára. Mindazt a szépséget, amit eddig nem vett észre az életben, amitől megfosztván magát, felesleges emberré vált. Az Elveszett paradicsom nagy értéke intellektuális telítettségű, tisztán csengő drámai nyelve. Minden mondatban érzik, hogy író szól a színpadról, a szakavatott színházi ember atmoszférát teremtő, helyzetet és lelkiállapotot hűségesen kifejező, jól beszélhető, mégis irodalmi nyelven.”

Osváth Béla

MEZEI LAJOS

FORRÓ PÁL

MAJOR PÁL

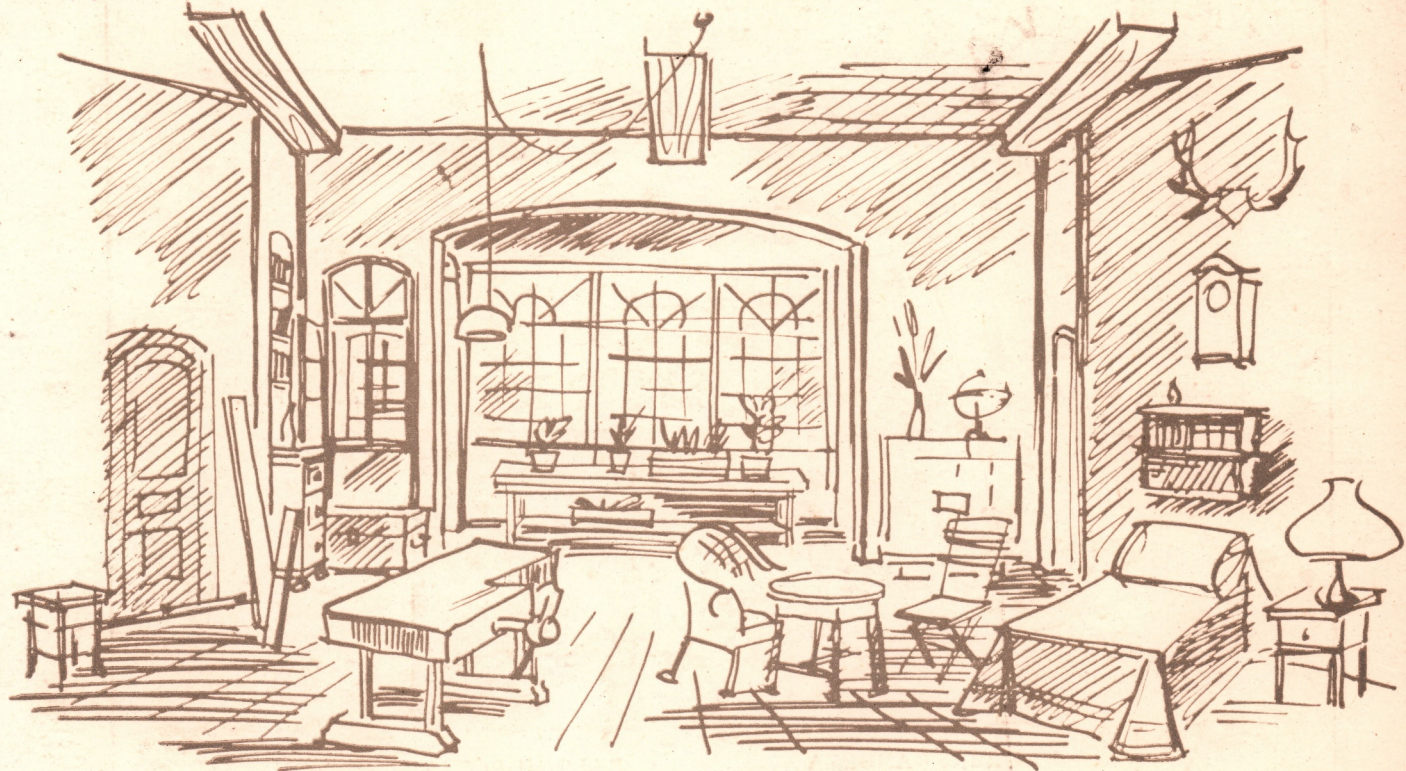
BORBÍRÓ ANDREA

BALOGH RÓZSA

1971 AUG 1

Borcsa István: Színpadképvázlat az Elveszett paradicsomhoz